

Yıkılan Dağ, Kayan Yıldız Cengiz Aytmatov

Hayrettin DURMUŞ

Sezaî Karakoç “Zaman ne de çabuk geçiyor Mona/ Saat on ikidir söndü lambalar/ Uyu da turnalar girsin rüyana/ Tuhaf tuhaf bakma göğe bu kadar” diyordu meşhur şiirinde. Zaman ne de çabuk geçmiş. Aşkın ve çilenin yazarı büyük usta Cengiz Aytmatov’u öbür âleme uğurlayalı beş yıl olmuş...

Şair “Haziranda ölmek zor” diyordu. Zor da olsa ölüyor işte. İlahi فرمان hükmünü gösterecek ve “Her canlı ölümü tadacak”. Bundan kaçış yok. Bu güne dek kim dur demiş ki ecele? Deli Dumrul dahi “Aman Azrail, etme, eyleme, bilemedim” demiyor mu Azrail’in pençesini görünce? “Ölüm şeker yükü oğlum” derdi anacığım. Ölmek önemli değil. Ölmeden önce ölmenin sırrına varmak mühim. Söyleyeceklerimizi Yunus Emre ne güzel özetliyor: “Yunus öldü diye sala verirler/ Ölen hayvan imiş âşıklar ölmez.”

10 Haziran 2008 günü Hakka yolcu ettiğimiz Cengiz Aytmatov da bu âşıklardan biri. Kitapları okundukça o hep aramızda olacak. Arkasında ne güzel kitaplar bıraktı dünya denen bu geçitten geçerken. Zor oldu onun ölüm haberini duymak, duyurmak. Bir dağ yıkıldı, bir yıldız kaydı dünyamızdan. Onun ölümü *Toprak Ana* kitabında oğlunu yolcu eden Tolganay Ana’yı hatırlatıyordu bize. Tren istasyonunda dünya başına yıkılmış, yapayalnız kalmıştı oğlunu yolcu eden ana. Hani sevdiğiniz gelecek diye beklersiniz de bütün yolcular dağıldıktan sonra yapayalnız kalırsınız demir kuşla. Artık umut bağladığınız bir turna değil, demir yığınıdır o. Dünya başınıza yıkılır, soğuk terler basar her yanınızı, adım atmaya mecaliniz kalmaz. Tıpkı *Toprak Ana* romanındaki kadıncağz gibi çaresizsinizdir. Cengiz Aytmatov, bir gün bizler de onu yolcu ederken aynı yalnızlığı, aynı çaresizliği yaşayacağımızı nereden bilecekti?

Tiyenşan Dağları Issız,

Alyazmalı Öksüz Kaldı

Cengiz Aytmatov'un kitaplarını okuyanlar çok iyi bilirler ki Aytmatov yaşadığımız yüzyılın en önemli yazarlarından biridir hiç kuşkusuz.

Cengiz Aytmatov'un kitaplarını okuyup da iliklerine kadar titremeyen okur var mı acaba? Pamirler'de dolanmayan, Tiyenşan dağlarına tırmanmayan, "Selvi Boylum Al Yazmalım" a âşık olmayan, *Cemile ile Danyar*'ın dramatik aşkına hüznellenmeyen, *Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek*'le ürpermeyen, *Elveda Gülsarı* ile zincirlerini koparmayan, *Gün Olur Asra Bedel*'i okuyup da Mankurt hikâyesini, Nayman Ana efsanesini ezberlemeyen, Raymalı Ağa'yla zincire vurulmayan var mı acaba? Zarife'nin kara gözlerini unutmak ne mümkün? Çekilen onca ıstırapın arasında kardelenler gibi boy veren acıklı aşkın buruk tadını almamak elde mi? *Erken Gelen Turnalar* ın haberi, Kızıl Elma hikâyesindeki ana oğlun kavuşması, bir milletin hasretini, ayrılığın dayanılmaz acısını haykırıyor mu bize?

Öğretmen *Duşen* kitabında 1920'lerin Kırgızistan'ındaki idealist bir köy öğretmenin çilesini anlatırken sizi de yol-suz, susuz dağ köylerine çıkarır. Haksızlığa uğrayan öğrencisi Altınay için dayak yerken sopa *Duşen* öğretmen kadar sizin de sırtınıza iner. Dayağı siz yersiniz sanki.

Beyaz Gemi'yi okuduktan sonra siz de can atıyorsunuz o gemiye binmek için...

Esir Türk dünyasının hürriyetine kavuşmasında, zincirlerini koparmasında *Gülsarı*'nın nallarının izini görmeyenlere ne demeli bilmem ki?

Kassandra Damgası kitabıyla insanlığa "Ahlaki buhran karşısında uyanın!" çağrısı yapmıyor muydu Aytmatov?

Kendi değerlerini unutarak, değersiz mankurtlar haline gelen, anasını bile oklayacak kadar zavallılaştan insanları Nayman Ana'nın diliyle uyarır *Gün Olur Asra Bedel*'de. "Adını unutma! Atanı unutma! Oğlum! Senin adın Dönen-bay..." Daha ne desin Aytmatov?

Dağlar Asıl Şimdi Devrildi

Hayata veda etmeden yazdığı son kitap *Dağlar Devrildiğinde* adını taşıyordu. Dağlar asıl Aytmatov'un göçüyle devrildi. Her kitabı gibi bu kitap da hasretle, heyecanla yüreklerde misafir edilmişti. Adındaki heybet bile romanın önemini anlatmaya yetiyordu aslında. Dağların devrilmesi ne demekti? Kitabın bu satırların yazarındaki ilk çağrışımı kıyamet oldu. Mürselat Suresi'ndeki "Yıldızların ışığı söndürüldüğü, gök kubbe yarıldığı, dağlar ufalanıp savrulduğu vakit..." diye başlayan ayetler döküldü dilimize. "Güneş katlanıp dürüldüğünde/ Dağlar sallanıp yürütüldüğünde/ Gebe develer salıverildiğinde/ Denizler kaynatıldığında/ Vahşi hayvanlar toplanıp bir araya getirildiğinde..." diye başlayan Kur'an'ın Tekvir Suresi'ni hatırlattı bize.

Gerçekten de kitap vahşi bir hayvanın, bir kar parsının başından geçen ibretlik maceralarla başlıyor ve "Parsların kendilerine ait farklı bir dünyaları vardır. Onları ancak yüce dağlar eğleyebilir." (s. 8) deniliyordu. Bu dağlar Tiyan Şan Dağlarıydı. *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ın gezdiği dağlar bize hiç de yabancı değillerdi artık. "Dağlar ovalara göre daha hür ve daha derin tefekkürün yapıldığı mekânlardı." (s. 221) Yüceler Yücesi Allah Hz. Musa'ya Tur Dağı'nda, Hz. İsa'ya Tabor Dağı'nda, gerçeğin ve güzelin son habercisi Muhammed aleyhisselama Nur Dağı'nda göndermişti mesajını ...

Son kitabı olacağını belki Aytmatov da bilmiyordu ama bildiğimiz bir şey var ki dağlar asıl şimdi devrildi. Tiyan Şan dağları nasıl feryat ediyor kim bilir?

Bize sormuştun son kitabında: Görünüşe bakılırsa dünya yerinde duruyor ama acaba "Dünyo ordundabı ?" (s.158) Dünya yerinde mi? diye. Evet, dünya yerinde ama bir dağ daha yıkıldı, bir yıldız daha ağdı dünyamızdan ...